

การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

Network Management : Strategic importance to the success of education reform

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์¹ : เขียน

นิรัชกร ทองน้อย², ฉลาด จันทรมบัติ³ : วิจารณ์

Kriengsak Chareonwongsak¹ : principle writer

Niratchakorn Thongnoy², Chalard Chantarasombat³ : to adjudge

หนังสือการจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายของสังคมที่เข้ามาผนึกกำลังสานต่อปณิธานการปฏิรูปการศึกษาที่ตั้งไว้ให้สำเร็จทั้งความร่วมมือจากทุกหน่วยงานและบุคลากรของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทุกระดับที่เกี่ยวข้อง การผสมผสานพลังจากทุกส่วนของสังคมให้เกิดเป็น เครือข่าย (network) เพื่อขยายตัวและพัฒนาไปสู่ “ขบวนการปฏิรูปการศึกษา” เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยหาก

¹ ศาสตราจารย์ ดร., สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการศึกษา

² นิสิตปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Porfessor Dr., Institute of Studies for Development

² Ed.D. Candidate in Administration and Development, Faculty of Education , Mahasarakham University

³ Associate Professor Dr., Faculty of Education, Mahasarakham University

สามารถสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งและขยายตัวกว้างขวางออกไปเท่าไรยิ่งเป็นการเพิ่มโอกาสที่จะการปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้มาก การสร้างเครือข่าย (network building) เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับแรก ตั้งแต่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการศึกษาเป็นจุดเริ่มต้น กระบวนการปฏิรูปการศึกษา (education reform process) การปฏิรูปการศึกษาจะต้องอาศัยหลายองค์ประกอบไม่ว่าจะเป็นความชัดเจนในนโยบายรัฐบาล ความมุ่งมั่นจริงจังของผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมถึงความถูกต้องเหมาะสมของแนวทางปฏิรูป

จุดหมายที่พึงประสงค์ในอนาคตผลสัมฤทธิ์ของระบบการศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษามีความสมดุลในเรื่องความรู้ ทักษะ ลักษณะชีวิต การจัดการศึกษาเน้นการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ผู้สอน ครูอาจารย์รวมกับผู้นำทางความคิดในสังคมต้องเป็นอาชีพที่มีเงินเดือนเฉลี่ยสูง ทำวิจัย เพื่อความรู้ทันสมัย การเรียนการสอนให้เรียนรู้ด้วยตนเองอภิปราย เน้นความเข้าใจ การเขียน

การปฏิรูปการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีต่างๆ จำนวนมากและมีคุณภาพเพียงพอ มาช่วยกันผลักดันการศึกษาในส่วนที่ตนเองสามารถกระทำได้ เพื่อให้ผลรวมที่ได้รับคือผลสัมฤทธิ์ในจุดหมายของการศึกษาที่พึงประสงค์ โดยเหตุนี้กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การผนึกกำลังจากทุกส่วนของสังคม และประสานความร่วมมือร่วมใจของคนทุกฝ่ายให้เป็น “เครือข่าย” สหบวนการเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษาจนบรรลุผลเป็นจริงได้ในที่สุด

ส่วนที่ 1 ประเด็นเนื้อหาโดยรวมของหนังสือจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา: หลักชัยของการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ มี 8 ข้อคือ

1. จุดหมายด้านผลสัมฤทธิ์ของระบบการศึกษาการศึกษาที่สร้างคุณภาพควบคู่กับปริมาณการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยกกระดับปรัชญาการศึกษา

เป็นการศึกษาเพื่อสร้างสำนึกและคุณสมบัติการเป็นนักเรียนที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ตลอดเวลาถึงแม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาในระบบไปแล้ว การศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรที่หลากหลายทั้งในระบบและนอกกระบบ มีแนวทางการเรียนการสอนเหมาะสมสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ ทุกพื้นที่ ทุกอาชีพ ทุกคนสามารถ

เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุ คือการทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายและความงดงามของชีวิตจากการที่เขาได้เรียนรู้สิ่งที่เขานัดและสนใจและได้พัฒนาศักยภาพที่เขา มี แล้วเลื่อนสูงขึ้นไปอีกขั้นเป็นปรัชญานำความรู้ความสามารถไปใช้ช่วยเหลือผู้อื่นและพัฒนาสังคมโดยส่วนรวมการศึกษที่สามารถสร้างคนให้คิดเป็น ทำเป็น ประยุกต์เป็นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเอง

2. ด้านองค์ประกอบทางการ

ศึกษาคนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง และมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างดีทักษะในการปฏิบัติและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญและลักษณะชีวิตที่ถูก ต้องเหมาะสมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพตัวผู้เรียนแต่ละคนความถนัด ความชอบและความสนใจที่แตกต่างกัน มีองค์ประกอบของการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและวัดได้ (measurable) โดยเน้นการปลูกฝังและเสริมสร้างลักษณะชีวิตที่ดี

3. จุดหมายด้านหลักสูตรการศึกษาสร้างหลักสูตรที่มีความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละปัจเจกบุคคลได้สร้างหลักสูตรของ

ไทยให้เป็นหลักสูตร ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและลักษณะเฉพาะของสังคมไทย สามารถเชื่อมต่อกับองค์ความรู้ของโลกอย่างเหมาะสมด้วยเปิดอิสระภาพให้หลักสูตรได้ตลอดเวลาตามความจำเป็นและความเหมาะสมครูประจำวิชาที่สอนนักเรียนโดยตรงสามารถประยุกต์และพลวัตหลักสูตรได้คามความเหมาะสมภายใต้คณะกรรมการหลักสูตรประจำโรงเรียน

4. จุดหมายด้านการจัดการ ศึกษา

ให้ภาคเอกชนซึ่งมีความคล่องตัวในการทำงานมากกว่าเข้ามาเป็นแกนนำจัดการศึกษาภาครัฐทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปเพื่อสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายการศึกษาที่วางไว้ให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้การ ศึกษาสามารถเข้าถึงประชาชนได้ในทุกพื้นที่และทุกเวลาการปฏิรูปการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีต่างๆ จำนวนมากและมีคุณภาพเพียงพอ มาช่วยกันผลักดันการ ศึกษาในส่วนที่ตนเองสามารถกระทำได้

5. จุดหมายด้านผู้สอน ผู้สอนคือ

ครูอาจารย์ร่วมกับผู้นำทางความคิดในสังคมผู้สอนคือครูอาจารย์ร่วมกับผู้นำทางความคิดในสังคมไม่ควรปล่อยให้การสอนเป็นภารกิจ

หรือหน้าที่ของครูอาจารย์ในระบบการศึกษาเท่านั้นควรให้ผู้นำทางความคิดในสังคมอื่นๆ อีก 8 กลุ่ม 8 กลุ่มคือ พ่อแม่ สื่อมวลชน นักการเมือง ผู้นำองค์กรเอกชน ผู้นำชุมชน นักเขียนนักร้อง นักแสดง นักกฎหมาย ต้องมีการเปิดช่อง ทางและมีกลไกสนับสนุน เพื่อดึงให้กลุ่มคนเหล่านี้เกิดแรงจูงใจปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมเล่นบทบาทในการเป็นครูมากขึ้น การศึกษาที่ผู้สอนได้รับรายได้น้อยไปสู่อำนาจ การศึกษาที่ผู้สอนได้รับรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าอาชีพอื่นในสังคมกลไกตลาดจะช่วยดึงดูดคนที่เก่งที่สุดและดีที่สุดในสังคมเข้ามาเป็นครู อาจารย์มากขึ้น การศึกษาที่ครูอาจารย์เป็นนักถ่ายทอดไปสู่การศึกษาที่ครูอาจารย์เป็นนักศึกษาคนคว่ำ

6. จุดหมายด้านการเรียนการสอน

สอน : การศึกษาที่สอนให้จำไปสู่การศึกษาที่สอนให้คิดการเรียนการสอนจำเป็น ต้องเอื้อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางความคิดมากขึ้น การสอนให้คิดจะทำให้เขาสามารถประยุกต์วิธีคิดได้กับทุกๆ บริบทสถานการณ์ในชีวิตจริงทั้งนี้ การเรียนการสอนจึงต้องเปลี่ยนไปเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและฝึกผู้เรียนให้รู้จักคิด โดยให้มีการอภิปรายถกเถียงอีกทั้งการสอนต้องเน้นให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากกว่าการท่องจำ ตลอดจนฝึกฝนผู้เรียนด้านการเขียน

การพัฒนาทักษะภาษาสากลควบคู่กับภาษาไทย และการเน้นการใช้ข้อสอบแบบอัตนัยและปรนัย

เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา : กลไกเชื่อมประสานภาคีต่างๆ ในสังคมสู่ขบวนการปฏิรูป

เพื่อให้ผลรวมที่ได้รับคือผลสัมฤทธิ์ ในจุดหมายของการศึกษาที่พึงประสงค์ โดยเหตุนี้ กลยุทธ์ที่สำคัญอันเป็นจุดเน้นของการดำเนินการกำลังจากทุกส่วนของสังคมและประสานความร่วมมือร่วมใจของคนทุกฝ่ายให้เป็น“เครือข่าย” สู่ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษากันบรรลุผลเป็นจริงได้ในที่สุดการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จไม่เพียงแต่ต้องอาศัยการมีจุดหมายที่ชัดเจนและครบถ้วน ดังที่กล่าวไปในส่วนที่แล้วเท่านั้นหากยังต้องอาศัยองค์ประกอบอีกส่วน คือ การกำหนดวิถีทาง (means) การปฏิรูปที่เหมาะสมด้วยการปฏิรูปจะประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่กำหนดเลือกใช้วิธีการหรือยุทธศาสตร์ใดในการทำงาน การมีเป้าหมายที่ดีแต่วิธีการไม่เหมาะสมก็จะไม่ช่วยให้สิ่งที่ตั้งใจไว้สำเร็จได้ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง การกำหนดแนวทางรูป ธรรมที่ดีที่สุดในการระดมและการจัดสรรทรัพยากร

เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ โดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ **กลยุทธ์การศึกษา** หมายถึง การกำหนดวิถีทางหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่อง มือที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้โดยการสรรหาแนวทางต่างๆ ในการระดมและจัดสรรทรัพยากรที่อยู่ภายใต้ความจำกัดด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุจุด หมายการปฏิรูปการศึกษา ยุทธศาสตร์ หรือ กลยุทธ์ มีอาจจะกระทำ ให้สำเร็จได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว ไม่ว่าจะเป็หน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หรือองค์กรใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้เพราะการปฏิรูปการศึกษา เป็นภารกิจที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมทั้งประเทศ มีความเกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง ยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัย “การสร้างเครือข่าย” เป็นปัจจัยเสริมเพื่อชักจูงส่วนต่างๆ ก่อให้เกิดมวลชน ปริมาณมากเพียงพอ (critical mass) และมีพลังผลักดันกระบวนการปฏิรูปการศึกษาให้เคลื่อนก้าวหน้าต่อไปได้

1. ความหมายของเครือข่าย

“เครือข่าย” มีความหมายแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละบุคคลเครือข่าย เพื่อการปฏิรูปการศึกษา หมายถึง “การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหา

กัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดหมายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา กลุ่มเครือข่ายนี้ ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน” เครือข่ายอาจเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจก/กลุ่ม/องค์การประเภทเดียวกัน เช่น ข้าราชการกับข้าราชการด้วยกัน สถานศึกษากับสถานศึกษาด้วยกัน หรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม/องค์การต่างประเภทเช่น หน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชน สถานศึกษากับหน่วยธุรกิจสิ่งที่จะผูกโยงสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากันก็คือวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง เพื่อการเสริมจุดแข็งกลบจุดอ่อน หรือเพื่อนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ร่วมกัน เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาก็ควรเป็นวัตถุประสงค์ย่อยที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ใหญ่ การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยนที่นำเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนกันและกันจะช่วยให้เกิดการผนึกกำลัง (synergy) การรวมกันให้เกิด “พลังทวีคูณ” อาทิ เครือข่ายการศึกษาท้องถิ่น : การที่ประชาชนในท้องถิ่นและสถาบัน การศึกษาของท้องถิ่นรวมกันจัดตั้งกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น เพื่อนำเอาองค์ความรู้ของท้องถิ่น

ถิ่น อาทิ งานจักสาน การปลูกพืชสมุนไพร ฯลฯ การจัดโครงการทวิภาคี : เป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษากับบริษัทเอกชน โดยการให้นักศึกษามีโอกาสเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการ ในตลอดช่วงระยะเวลาศึกษาหรือในช่วงที่ใกล้สำเร็จการศึกษา การตั้งทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ร่วมกัน (pooled resources) : การนำทรัพยากรที่ต่างฝ่ายต่างมีอยู่มาจัดสรรใหม่เพื่อให้สามารถใช้ร่วมกันได้ ไม่ว่าทรัพยากรนี้จะ เป็นบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ฯลฯ การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน ด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่าย จึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน ในฐานะของ “หุ้นส่วน” การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

2. องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ คือ การรับรู้ มุมมองร่วมกัน (common

perception) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3 การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (interdependence) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน

3. ประเภทของเครือข่าย

การแบ่งประเภทเครือข่าย ก็เพื่อประโยชน์ในการจำแนกกลุ่มคนที่มีอยู่ให้ง่ายต่อความเข้าใจเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของเครือข่ายมีได้หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานผลลัพธ์ที่ได้จากการจำแนกยกตัวอย่างบางเกณฑ์และประยุกต์กับเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ขนาดของกลุ่ม แบ่งได้เป็น (1)

เครือข่ายรวม (total network) และ (2) เครือข่ายย่อย (subnetwork) โดยที่เครือข่ายรวมเปรียบเสมือนสังคมใหญ่ในภาพรวม ขณะที่เครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนกลุ่มสังคมย่อยที่อยู่ในสังคมนั้นๆ

พื้นที่ อาจแบ่งได้เป็น (1) เครือข่ายระดับหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล (2) เครือข่ายระดับหมู่บ้านข้ามพื้นที่ตำบล (3) เครือข่ายระหว่างตำบลในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง (4) เครือข่ายระดับตำบลข้ามพื้นที่อำเภอ (5) เครือข่ายระดับอำเภอในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง (6) เครือข่ายระดับอำเภอข้ามพรมแดนจังหวัด และ (7) เครือข่ายระหว่างจังหวัดในภูมิภาคใด ภูมิภาคหนึ่ง

ประเด็นที่สนใจร่วม ประเภทของเครือข่ายขึ้นกับประเด็นที่เครือข่ายนั้นสนใจ ซึ่งอาจแบ่งได้หลากหลายมาก อาทิ เครือข่ายการปฏิรูปครูประจำการ เครือข่ายการศึกษาทางเลือก เครือข่ายการศึกษาระดับปฐมวัย เครือข่ายเพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนแบบท้องถิ่น เครือข่ายการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ในแง่นี้ เครือข่ายหนึ่งเครือข่ายก็อาจมีประเด็นที่สนใจหลายประเด็นรวมอยู่ก็ได้

วิชาชีพของสมาชิกกลุ่ม แบ่งตามระดับวิชาชีพของสมาชิกในเครือข่าย อาทิ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายครู อาจารย์ เครือข่ายนักธุรกิจ เครือข่ายสื่อมวลชน ทั้งนี้อาจนับรวมเครือข่ายผู้ประกอบการ เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายผู้นำศาสนาเข้าร่วมด้วยก็ได้

บทบาทของกลุ่ม เป็นการพิจารณาจากบทบาทหลักที่เครือข่ายนั้นดำเนินการอยู่ อาทิ เครือข่ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์การปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายการศึกษาวิจัยเพื่อปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายผู้สนับสนุนด้านการเงินทุน เครือข่ายเพื่อการวิเคราะห์และเสนอแนะนโยบาย

ลักษณะภาคีที่ร่วมในเครือข่าย เกิดได้สองทางหลัก ๆ คือ (1) เครือข่ายแนวนอน เป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มคนที่มีลักษณะทางสังคมใกล้เคียงกัน เผชิญปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เช่นการรวมกลุ่มระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยกัน หรือการรวมกลุ่มระหว่างมูลนิธิกับ NGOs เป็นต้น และ (2) เครือข่ายแนวตั้ง เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างภาคีที่แตกต่างกัน อาทิ การรวมกลุ่มระหว่างหน่วยงานของรัฐกับองค์กรชุมชนการรวมกลุ่มระหว่างองค์กรธุรกิจกับสถานศึกษา การรวมตัวระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับมูลนิธิของบริษัทธุรกิจ เป็นต้น

ระดับความผูกพัน การแบ่งด้วยเกณฑ์นี้ใช้ระดับความผูกพันระหว่างบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางของเครือข่ายกับภาคีต่างๆ ของเครือข่ายเป็นหลัก ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นเครือข่ายที่มีความผูกพันใกล้ชิดในระดับสูง เครือข่ายที่มีความผูกพันในระดับรองลงไปจนถึงเครือข่ายที่มีความผูกพันในระดับ

ห่างไกลออกไปการแบ่งในลักษณะนี้ช่วยในการประเมินระดับอิทธิพลของบุคคลที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย ที่มีต่อสมาชิกในเครือข่าย

วงจรชีวิตของเครือข่ายครอบคลุมความคิดเรื่องวงจรชีวิต (life cycle) เข้ามาพิจารณาการมองเครือข่ายเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิต (living organism) ก็คือ การมองว่าธรรมชาติของเครือข่ายจะต้องมีการเจริญเติบโตอยู่เสมอ ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเครือข่ายครอบคลุมความคิดเรื่องวงจรชีวิตของเครือข่าย (network life cycle) จะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของเครือข่ายในแต่ละช่วงเวลา และยังใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนด้วย เพราะจะช่วยให้สามารถเลือกใช้กลยุทธ์และมาตรการการปฏิบัติ งานที่เหมาะสมได้การก่อตัวของเครือข่ายนั้นอาจเกิดได้สองแนวทางใหญ่ ๆ แนวทางแรกคือ เครือข่ายที่เกิดจากรัฐเข้าไปมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม (state initiative) กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มเข้าไปกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจรวมตัวกัน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน

ฐานคติของวงจรชีวิตเครือข่าย
ระยะก่อตัว เริ่มจากการมีแกนนำเป็นผู้ริเริ่ม

เครือข่าย อาจเป็นไปได้ทั้งปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นคนในท้องถิ่น ผู้บริหารสถาบันการศึกษา นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ฯลฯ เป็นผู้จุดประกายให้คนอื่น ๆ เริ่มรับรู้ในปัญหาร่วมกันจนเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องรวมตัวกันเป็นเครือข่ายผ่านระยะแรกเข้าสู่ระยะที่สอง

ระยะขยายตัว วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายเริ่มชัดเจน เป้าหมายและรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มเกิดการขยายตัวในเชิงปริมาณ แนวทางการดำเนินงานที่ชัด เจนยังส่งผลให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอตลอดจนการจัดระบบบริหารภายใน หากผู้นำสามารถรวมใจสมาชิกเครือข่ายและผลักดันให้เกิดการร่วมมือกันตามเป้าหมายเครือข่ายก็มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

ระยะรุ่งเรือง เนื่องจากระยะขยายตัวที่มีการจัดระบบบริหารภายในเครือข่ายลงตัว เกิดการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ระยะรุ่งเรืองช่วงเสถียรคนส่วนใหญ่ที่สนใจได้เข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายหมดแล้ว กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินการก็มักจะเป็นกิจกรรมเดิมสมาชิกยังคงมีอยู่เรื่อยๆ แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง (increase with decreasing rate)

ระยะถดถอย เกิดจากที่เป้าหมายของเครือข่ายได้บรรลุผลแล้ว ทำให้มีการเตรียมตัวสลายเครือข่ายแต่อีกส่วนหนึ่งก็เกิดจากการที่เครือข่ายไม่มีพลังเพียงพอจะดึงดูดสมาชิกให้อยู่ร่วมต่อไปได้ กิจกรรมของเครือข่ายก็เริ่มลดน้อยลงจนอาจถึงขนาดที่ไม่มีกิจกรรมเลย นอกจากนี้ ยังอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก ทำให้สิ้นคลอนความเข้มแข็งของเครือข่ายซึ่งจะนำไปสู่การแตกแยกและการสิ้นสุดของเครือข่ายได้

ระยะฟื้นตัว การฟื้นตัวกระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะสมาชิกของเครือข่ายต่างกระจัดกระจายออกไป และต่างไม่สนใจจะร่วมมือกับเครือข่ายอีกหลังจากที่ได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเองเรียบร้อยแล้ว

การจัดการเครือข่าย (network management) : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

กลยุทธ์สำคัญในการจัดการเครือข่ายแบ่งเป็น 4 ส่วน

1.การก่อรูปเครือข่าย การก่อตัวของเครือข่ายนั้นอาจเกิดได้สองแนวทางใหญ่ๆ แนวทางแรก คือ เครือข่ายที่เกิดจากรัฐเข้าไปมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม (state initiative) กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มเข้าไป

กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจรวมตัวกัน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน อีกแนวทางหนึ่ง คือ เครือข่ายที่กลุ่มประชาชนเอง กล่าวคือ ประชาชนเกิดความตระหนักและตื่นตัวในปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วลงมือเริ่มในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อดำเนิน การแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงหรือบรรเทาไป โดยที่องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรวิชาการหรือสื่อมวลชนโดยใช้วิธีการสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัวการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์การแสวงหาแกนนำที่ดีของเครือข่ายการสร้างแนวร่วมสมาชิกของเครือข่าย

2.การจัดระบบบริหารเครือข่าย

(network organizing) องค์ประกอบสำคัญ คือ การจัดผังกลุ่มเครือข่าย (mapping) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (role and response bility)การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (communication system) การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (learning system)การจัดระบบสารสนเทศ (information system)

3. การใช้ประโยชน์เครือข่าย

(network utilizing) การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกันใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้

การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากรการใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นใหม่ๆ

4. การธำรงรักษาเครือข่าย

(network maintaining)การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย การกำหนดกลไกสร้างระบบเชิงการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญห การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 องค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการได้เน้นเรื่อง การปฏิรูปการศึกษามาโดยตลอด ซึ่งหัวใจสำคัญที่จะเป็นปัจจัยส่งผลถึงความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะผลักดันให้มีการ “ปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน” เน้นให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัด ความสนใจ และเต็มตามศักยภาพ ให้ผู้เรียน

ได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับสภาพจริง และสามารถนำองค์ความรู้การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเครือข่าย (network management) ที่นำไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบ

นอกระบบและตามอัธยาศัย การศึกษาเพื่อคนทุกคนและเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะครอบคลุมไปแทบทุกหัวตัวคนในสังคม การสร้างเครือข่ายจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะ สมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสพการณ์ ดำเนินกิจกรรมรวมกัน ทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิ ภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง (synergy) เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้กลยุทธ์การจัดการเครือข่าย (network management) การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย (network organizing) การใช้ประโยชน์เครือข่าย (network utilizing) การธำรงรักษาเครือข่าย (network maintaining) การใช้กลยุทธ์ต้องพิจารณาว่าสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ช่วงใด ระดับ

พัฒนาการหน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารตลอดจนวัฒนธรรมและค่านิยมที่มีความแตกต่างกันจึงมีความสำคัญที่จะต้องมีผู้นำเครือข่ายที่มีศักยภาพ

3. ในส่วนของชุมชน ผู้ปกครองจะมีบทบาทร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพสามารถสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็นรวมทั้งหน้าที่ด้านภาษีเพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเข้าร่วมเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและประเมินผล สำหรับผู้เรียน

4. การปรับระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จะทำให้ระบบการศึกษาตลอดชีวิตเป็นความจริงมากยิ่งขึ้น จะส่งผลให้เกิดสังคมการเรียนรู้ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ เครือข่าย เช่น เครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายครูอาจารย์ เครือข่ายสื่อสารมวลชน เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายผู้นำชุมชนเครือข่ายผู้นำศาสนาจะทำให้คุณภาพของเยาวชนไทยในอนาคตมีความ

เป็นเลิศไม่แพ้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกคุณภาพที่ดีของประชากรนี้ก็จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์ในมุมมองการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะในบางประเด็นที่ผู้เขียนได้เสนอแนะไว้ ผู้วิจารณ์ได้นำมาสรุปผนวกเข้ากับแนวคิดในการจัดการเครือข่ายปฏิรูปการศึกษาดังนี้

มีกระแสข่าวทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นแต่เป็นข่าวในภาพลบ อันเนื่องมาจากกระแสของการปฏิรูปการศึกษาที่ถูกมองว่าล้มเหลว ซึ่งเกิดจากหลายๆ สาเหตุแล้วแต่มุมมองในแต่ละสาขาอาชีพว่าจะมองในด้านไหนหรือสนใจในเรื่องใด สิ่งที่ดีก็ขึ้นชมเย็บๆ ไม่ค่อยเป็นข่าว ปัจจุบันคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ด้อยลงจากการประเมินผล การติดตามรายงานเอกสารข่าวสารและประสบการณ์ของผู้เขียนเห็นว่าสาเหตุทำให้การศึกษาตกต่ำ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ การกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรปรับปรุงหลักสูตร บริหารการเรียนการสอน และสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารได้ ชุมชน

มีโอกาสมีส่วนร่วมทางการศึกษามากขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ดีถ้ามีการบริหารจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม ที่น่าเป็นห่วง คือ คุณภาพการศึกษา ที่คุณภาพของผู้เรียนตกต่ำที่มีผลถึงปัญหาด้านอื่นที่ตามมา การปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอนที่คำนึงถึงคุณภาพของครูเป็นสิ่งดี

การปฏิรูปการศึกษามีความสำคัญ ต้องหาตัวร่วมหรือ “ประเด็น(issues)” ที่จะเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวกันในลักษณะที่ถักทอเข้าหากันเป็นกลุ่มก้อน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งประเด็นที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภาครัฐควรสร้างแนวร่วมการปฏิรูปในระดับรากหญ้าผ่านการแสวงหาเครือข่ายของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ควบคู่ไปกับการดึงเอาภาคีอื่นๆ เข้ามาเป็นแนวร่วมการปฏิรูปพร้อมๆ กันด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยความจำกัดทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้ในทางปฏิบัติแล้ว อาจเป็นการยากถ้าจะพยายามลงไปถึงประชาชนทุกกลุ่มตั้งแต่เริ่มต้นแนวทางที่เป็นไปได้คือ การเสาะหา “แกนนำการปฏิรูป” เพื่อให้แกนนำเหล่านี้เป็นผู้ขยายเครือข่ายต่อไปปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดว่าเครือข่ายจะดำเนินการไปได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด ก็คือปริมาณและคุณภาพของสมาชิกเครือข่าย โดยเหตุนี้การ

สร้างแนวร่วมของสมาชิกเครือข่ายให้กว้างขวาง และการดึงปัจเจก / กลุ่ม / องค์การที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การสร้างแนวร่วมการปฏิรูปการศึกษาจึงไม่สมควรจะกระทำเพียงแต่ในระดับสาธารณะผ่านสื่อมวลชน การจัดสัมมนา หรือการเปิดเวทีระดมความคิดเห็นในวงกว้างเท่านั้น เรายังอาจขยายแนวร่วมเพื่อการปฏิรูปผ่านระบบความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวได้ด้วย ในลักษณะของการหาเครือข่ายแบบที่เรียกว่า “ดาว กระจาย” ซึ่งเป็นวิธีการขยายตัวของเครือข่ายระดับชุมชนวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันและประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยวิธีการก็คือ การเสาะหาคนที่มีความ คิดหรือประสบปัญหาแบบเดียวกัน แล้วดึงเขาเข้ามาร่วมเครือข่ายที่ตรงกับแนวคิดของเขาหรือเครือข่ายที่จะช่วยแก้ปัญหาของเขาได้ หลังจากนั้นก็ให้เขาไป “ขยายความคิด” เพื่อเสาะหาสมาชิกร่วมเครือข่ายต่อไป การจัดระบบเครือข่ายการจัดผังกลุ่มเครือข่าย (mapping) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (role and responsibility) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (communication system) การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (learning system) การจัดระบบสารสนเทศ (information system)

การใช้ประโยชน์เครือข่าย (network utilizing) การบำรุงรักษาเครือข่าย (net work maintaining) การจัดหาทรัพยากรสนับสนุน อย่างพอเพียง การให้ความช่วยเหลือ และช่วยแก้ไขปัญหา การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ การปฏิรูปเรื่องใด ๆ ให้สัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องอาศัยแนวฉันทานุมัติร่วมจากทุกภาคที่เกี่ยวข้องเพราะฉันทานุมัติจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจ โดยเหตุนี้ การสร้างความตระหนักให้คนในสังคมได้ทราบว่าการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนในประเทศเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง ขั้นแรกสุดจึงอยู่ที่การทำให้ประชาชนในวงกว้างเข้าใจ การปฏิรูปการศึกษา มิใช่ผูกขาดอำนาจหรือความเข้าใจอยู่เพียงเฉพาะบุคคลในแวดวงการศึกษาเท่านั้น กฎเกณฑ์สำคัญจึงอยู่ที่การทำให้ประชาชนเดินถนนทั่วไปตระหนักว่าการปฏิรูปการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของเขา ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เราต้องสร้างความกระจ่างให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาจะให้ประโยชน์อะไรกับชีวิตของเขาบ้าง ตลอดจนต้องทำให้เขาเกิดสำนึกว่า หากเขาไม่เข้ามามีส่วนช่วยแล้ว ผลเสียจากระบบการศึกษาที่เป็นอยู่จะส่งผลกระทบต่อถึงชีวิตของเขาโดยตรง

ส่วนที่ 4 บทสรุป

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักว่าการปฏิรูปการศึกษาต้องดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบโครงสร้าง และการบริหารจัดการ แต่หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วปฏิรูปการเรียนรู้นับเป็นหัวใจสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนรู้ด้วยตนเองและการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะต้องจัดกิจกรรมพัฒนาครูอย่างหลากหลายและต่อเนื่องด้วยการจัดระบบการผลิต การพัฒนา การควบคุมการประกอบวิชาชีพและการบริหารงานบุคคล รวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจเพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมให้สามารถปฏิบัติงานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาร้างโรงเรียนต้นแบบและสื่อการเรียนการสอนจำนวนมาก มีการประเมินและประกาศ ยกย่องผู้บริหาร มีอาชีพและครุมีอาชีพ การติดตามตรวจสอบให้ทุกโรงเรียนมีคณะกรรมการประกันคุณภาพเพื่อรับผิดชอบจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและให้เขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบอย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง การกำหนดมาตรฐานและดัชนีชี้วัดมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับเพื่อใช้ในระบบประกันคุณภาพภายใน

และกำหนดให้มีเกณฑ์ความปลอดภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา และมีการทุ่มเทงบประมาณลงไปมากมายล้วนเป็นการสร้างคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นความสำคัญลำดับแรกตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นไป

ในการจัดเตรียมระบบพื้นฐานรองรับการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ปฏิรูประบบการจัดการงบประมาณให้เป็นแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting หรือ PBB) เน้นการบริหารจัดการ 7 ด้าน คือ การวางแผนงบประมาณ การคำนวณต้นทุนผลิต การจัดระบบจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารการเงินและควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงิน และ ผลดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ และการตรวจสอบภายใน

สำหรับการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศการให้นักเรียนได้สามารถสืบค้นความรู้ได้ด้วยตนเองนั้นกระทรวงศึกษาธิการมีแผนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งมีคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภายใน 2 ปี ส่วนโรงเรียนประถมศึกษายภายใน 4 ปีและพัฒนาครูด้านนี้ด้วยการประชุม เชิงปฏิบัติการและการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาการสอนและสร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เร่งประสานติดตั้งระบบไฟฟ้าและโทรศัพท์ในโรงเรียน โดยเร่ง

พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา (Education Net work) ให้เชื่อมโยงกันได้ทั่วประเทศ

ในส่วนของการปฏิรูปโครงสร้างของกระทรวงนั้นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนา รมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาและเป็นไปตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลขณะนี้อยู่ระหว่างจัดทำรายละเอียดภารกิจและโครงสร้างของกระทรวง ศึกษาธิการ พร้อมทั้งร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดภารกิจและโครงสร้างของกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเร่งพิจารณาร่างกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้สามารถเสนอคณะรัฐมนตรีได้โดยเร็ว

ในด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ได้ปรับโครงสร้างเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ที่จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์เสริมพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อีกทั้งพัฒนางานด้านศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้สนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตรศาสนา ศึกษาและจัดถวายความรู้แด่เจ้าอาวาสวัดพระวินยธร และพระนักปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดมาตรฐานของการบริหารจัดการงาน ศิลปะโบราณสถานโบราณคดี และเครือข่ายวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งต่อไป

โดยภาพรวมแล้วหนังสือชุดรวมพลังเพื่อการปฏิรูปการศึกษา เล่มนี้ มีคุณค่าแก่การอ่านเนื่องจากการศึกษาของชาติจะเจริญก้าวหน้าและเกิดประสิทธิผลต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญคือความร่วมมือสนับสนุนของทุกฝ่ายอย่างจริงจัง การผสมผสานพลังของทุกส่วนก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายเพื่อขยายตัวนำไปสู่ ขบวนการปฏิรูปการศึกษากลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลสำเร็จของการปฏิรูปและหากสามารถสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งและขยายตัวกว้างขวางได้ยิ่งเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

หนังสือ**การจัดการเครือข่าย (network management) : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา** เล่มนี้เป็นการเขียนที่คุณค่ายิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่จะเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษานี้ให้บรรลุ

เป้าหมาย เป็นการเปิดโลกความคิดให้กับองค์กรภาครัฐและทุกส่วนของสังคมให้ได้แนวคิดพื้นฐานและวิธีการเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายปฏิรูปการศึกษา จุดหมายการศึกษาของไทยจะบรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เครือข่ายในทุกระดับการบริหารจัดการนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทุกองค์กรเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเครือข่ายองค์กรประชาชน เครือข่ายปฏิรูปการเมือง เครือข่ายสุขภาพ เครือข่ายชุมชน ฯลฯ โดยนำเอาหลักการและแนวทางต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ และความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาคำตอบอยู่ที่การสร้างความร่วมมือ รวมแรง ร่วมใจของคนในชาติ ยิ่งสามารถสร้างเครือข่ายได้กว้างขวางและแข็งแกร่งได้รวดเร็วเพียงใด ก็ยิ่งไปถึงความสำเร็จได้เร็วมากขึ้นเพียงนั้น

References

- Jaroenwongsak, Kriengsak. (1997). "Thai Education: Intellectual Nursery or Prison." Matichon (23 July 1997). P. 21.
- Jaroenwongsak, Kriengsak. (1999). Intellectual Jail Breaking : Critical Thinking through Thai Education Crisis. (Bangkok: Success Media, pp. 23-25)
- Jaroenwongsak, Kriengsak. (1996). Study of 21st Century: Approach of Thai Education Reform. (Bangkok: Success Media, pp. 52-56)
- Jaroenwongsak, Kriengsak. (1996). Education Policy Surpassing the Time. Institute Document No. TH157/1997. Institute of Future Education for Development, p. 3.
- Lohitwised, Sanong. (2002). Development of Learning Network for Education. Faculty of Education, Srinakarintarawiroth University.